

Тема 6

Под юрид.нормативен акт като источник на правото се разбира всяка издадена по определен ред от компетентен за това държ.орган или санкционирана от съответен държ.орган правна норма която съдържа правни разпоредби, респективно правни норми. Нормативните актове са йерархично подредени в системата на българското право. Смесът на йерархията е в заложената съподчиненост; в това че по-ниските по степен в йерархията нормат.актове не могат да противоречат на по-висшите. В случай на противоречие действа по-висшия в йерархията нормативен акт. Тази йерархия в нашата правна система е следната: конституция, закон, постановление на МС, правилник, наредба, инструкция. Конституцията на РБългария е основен источник на правото в нашата правна система. Законът е пряк по степен подконституционен нормативен акт, изграден от Народното събрание който има визша юридическа сила спрямо всички подзаконовни нормат.актове. съществуват различни видове закони. Биват кодифицирани (характеризират се с висока степен на обобщаване. Обхващат в своя предмет цял клон на правната система или обособен дял. Тези закони се именуват кодекси) и обикновенни (те са с по-ниска степен на обобщаване на обществените отношения).в зависимост от своя обхват на действие биват общи и особенни. Общите закони имат цялостно действие както в/у територията на страната така и в/у всички лица. Такива са закон за децата и семейството, закон за задълженията и договорите и др. Особенните закони предвиждат и установяват определени отклонения от общата уредба и са свързани с ограничено действие. Такива са закон за политическите партии и др.според начина на регулиране на обществените отношения законите се делят на устройствени, процесуални, материални. Устройствовите са тези чрез които се определя организацията и вътрешният ред на дейност на държавни органи и институции. Процесуалните закони установяват и уреждат реда за осъществяване на определени отношения и връзки дават отделни производства и процедури. Материалните закони дават израз на материалното право. Те установяват какво могат и какво са длъжни правните субекти. След като бъде приет от съответния държ.орган нормат.акт става источник на правото. За да може това право да прояви своето действие е необходимо този акт да достигне до своите адресанти. Те трябва да са запознати с правните разпоредби за да съгласуват с тях своето поведение. Това се постига с обнародването на нормат.актове. Приема се че е необходим един кратък период от време в който обществото да се запознае с новоприетите правни разпоредби и едва след това те да започнат да действат.

Тема 8.

Юрид.отговорност е вид правоотношение чрез което се реализира юрид.санкция. видовете особеност на юрид.отговорност се проявяват в характеристиката на страните, съдържанието и обекта на това правоотношение. Специфичното относно страните на правоотношението юрид.отговорност е в това че винаги едната страна е компетентен държ.орган който определя конкретната мярка на отговорност, конкретния размер на санкциите на наказание. Втората страна винаги е правонарушителят. Съдържанието на юрид.отговорност включва правата и задълженията на двете страни. Държавният орган участва с конкретни права и задължения очертаващи неговата компетентност да установи правонарушението и да наложи санкция. Правонарушителят също има права и задължения - право да се защитава, право да иска съразмерно и обосновано наказание, както и задължение да понесе наложените отрицателни последици и т.н. Обектът на юрид.отговорност са конкретни субективни права, които се ограничават или отнемат. Юрид.отговорност е 2 вида: наказателна и правовъзстановителна (обезщетителна). Наказателната отговорност има за цел да покаже правонарушителя за извършеното от него правонарушение. Тази отговорност се осъществява от компетентни държ.органи по принцип служебно. Наказателната отговорност е лична. Наказанието се понася от дееца. Той не може да бъде заместен от друг субект. Наказателната юрид.отговорност е наказателноправната, административно-правната и дисциплинарната отговорност. Правовъзстановителната юрид.отговорност има за цел не да накаже правонарушителя а да се постигне възстановяване или компенсирание на причинените от правонарушението вреди. Този вид отговорност се прилага в сферата на гражданското право.

Тема 19.

Административното нарушение е деяние което нарушава установения ред на държ.управление, извършено е виновно и е обявено за наказуемо с административно наказание, налагано по административен ред. Разкриват се 2 страни на административното нарушение - обективна и субективна. Към обективната страна се отнасят следните черти: 1- Административното нарушение представлява деяние на човек което се състои в действие или бездействие. Следователно само физ.лице може да бъде субект на административното нарушение. 2- противоправността на административното нарушение. С извършването на съответното деяние гражданинът нарушава съответната административно-правна норма. С него пряко се посяга и уврежда или се създава заплаха за увреждането на съответни обществени блага. 3- Административните нарушения се квалифицират като формални. Достатъчно е да е извършено нарушение независимо дали от него са настъпили или не отрицателни резултати. Например административно нарушение е когато браконьерът бъде заловен в забранена зона независимо че не е убил съответен дивеч. 4- наказуемост. Законодателя предварително е посочил кои деяние представляват административни нарушения и какво наказание ще бъде наложено на извършителите им. В субективната страна на административното нарушение се включва вината на нарушителя както и целите които е преследвал, а също и мотивите за извършването му. Вината е човешка проява. Тя е

особенно отношение на извършителя към деянието и последиците които могат да настъпят от него. То е обусловено от психическото му състояние по време на извършване на нарушението. По него се съди дали лицето в този момент е било вменяемо, а от тук и дали ще носи отговорност или не. Вината се проявява в 2 форми - умисъл и непредпазливост. За умисъла е х-рно че извършителят си е давал сметка за нарушението и е искал да настъпят съответните резултати. При непредпазливостта той не си е давал сметка но е бил длъжен да знае че извършва административно нарушение и че ще настъпят от него съответните резултати. Извършителят на административното нарушение носи отговорност не само когато е действал умишлено но и непредпазливо. Следователно той носи отговорност независимо от формата на вината при извършването на нарушението. Мотивите и целите като елемент на субективната страна на административното нарушение играят ролята на смекчаващи или утежняващи вината на извършителя обстоятелства. При наличието на някои обстоятелства извършеното деяние загубва качеството си на административно нарушение. Такова обстоятелство е извършването на нарушение при условията на неизбежна отбрана и крайна необходимост. При неизбежна отбрана извършителят се намира в случай когато да защити от непосредствено противоправно нападение държавни или обществени интереси, личността си, своите права или правата на друго, причинява вреди на нападателя в рамките на необходимите предели. Крайна необходимост е налице когато гражданинът действа, за да спаси държ.или обществени интереси, както и свои или на друго лични или имотни блага от непосредствена опасност, която той не е могъл да избегне по друг начин и ако причинените от него вреди са по-малозначителни от предотвратените. Субекти на админ.отговорност могат да бъдат само физ.лица и то при условие, че по време на извършването на административното нарушение те са били вменяеми. Вменяемостта настъпва с навършването на 18 г възраст. Не могат да бъдат субекти на админ.отговорност лица ненавършили 14г, от 14-16г и поставени под пълно запрещение лица.

Тема 22.

Правоспособността представлява възможността за едно физ.лице да бъде носител на граждански права и задължения в съответствие с разпоредбата на действащото законодателство. Началният момент, от който правоспособността възниква, по правило е моментът на раждане на ФЛ, ако то се е родило жизнеспособно. Съществува обаче едно важно изключение, което дава възможност и на новороденото още лице да наследява, ако във момента на откриване на наследството то е съществувало като зародиш в отровата на майката. Краят на правоспособността настъпва със смъртта на лицето, т.е. когато то престава да съществува физ.и юрид. Правоспособността на ФЛ предполага включване в нейния обем на всички граждански права и задължения, които съответното законодателство придвижда за своите граждани. В известни случаи рамките на правоспособността могат да бъдат стеснявани, т.е. тя може да бъде ограничавана, но като качество не може да бъде отнемана. Гражданската

дееспособност на ФЛ представлява установена от правният ред възможност за едно правоспособно лице, чрез лични действия да придобива права и да поема задължения, както и да ги променя. Дееспособността не е част от правоспособността. Чрез нея ФЛ придобиват възможността да упражняват своята правоспособност. Пълната гражданска дееспособност, според българското право се придобива с навършването на 18 г възраст а непълната с навършване на 14г. Следователно ФЛ могат да бъдат обособени в 3 групи с оглед притежавания от тях правен статут - малолетни непълнолетни, пълнолетни. Групата от малолетни включва лица ненавършили 14г, като х-рно за тях е на каквото и да било възможност за извършване на валидни правни действия. Групата на непълнолетните включва лица от 14 - 18г. Притежаваната от тях гражданска дееспособност е в ограничен обем, т.е. не могат да извършват самостоятелно определени правни действия както и всякакви др, нормативно позволени, правни действия със съгласието на своите родители (попечители). Групата на пълнолетните ФЛ обхваща навършилите 18 г. Те са напълно дееспособни от правна гледна точка, следователно могат да извършват валидно всички правни действия, включени в обема на гражданската правоспособност. При определени условия, с оглед защитата на гражданските права и интереси на ФЛ, те могат да бъдат поставени под пълно и ограничено запрещение. Това обикновено се налага когато лицето страда от псих.заболявания или умствено недоразвито по рождение. Възможно е като основа за поставяне под запрещение да послужи и физ.недър на лицето (напр.слепота). във всички случаи се изхожда от това, до каква степен лицето е в състояние да защитава своите имуществени интереси. Поставянето под запрещение става само по съдебен ред, като се преценява конкретното състояние и необходимостта от защита на лицето, назначава се лекарска експертиза, изслушват се свидетели и самото лице. В резултат на това съдът преценява дали следва да бъде поставено лицето под запрещение и дали да бъде пълно или ограничено. Задължително се определя и съответния законен представител или настойник. В практически аспект е ф-рно това, че тражданскоправната дееспособност на поставените под пълно запрещение е сходна с тази на малолетните, а режимът на поставените под ограничено запрещение е аналогичен с този на непълнолетните.

Тема 23.

Като гражданскоправен субект, ЮЛ представлява носител на имуществени права и задължения, създаден и осъществен по определен от закона ред. ЮЛ се делят на няколко вида. В зависимост на упражнявания предмет на дейност те се делят на ЮЛ със стопанска цел и с не стопанска цел. Първите осъществяват дейност, насочена към реализиране на печалба. Вторите преследват предимно соц.цели и задачи (фондации, някои соц.държ.структури). В зависимост на изпълняваните ф-ии ЮЛ биват публичноправни и частноправни. Първите изпълняват ф-ии на д-вата, която ги създава в различни структурни форми. Вторите изпълняват задачите и целите, преследвани от техните учредители- частни физическите и ЮЛ, в формата най-често на търговски

дружества. В зависимост от членския състав ЮЛ биват с корпоративно устройство и без членски състав. Първите включват един или повече членове - кооперации, търг. дружества и др. Вторите се образуват по волята на определени лица, отделящо имущество за постигане на дадена нестоапанска цел; типичен пример в това отнош. са фондациите, а също - държ. предприятия. В зависимост от начина на учредяване ЮЛ се делят на първични и производни. Първичните се образуват директно от учредители по общия ред (кооперации, търг. друж.). производните се образуват по специален ред от точно определени лица - кооперативни съюзи, консорциум, холдинг, държ. И общински еднолични търговски дружества. Управлението на ЮЛ се осъществява от специално избрани (назначени) органи, в рамките на притежаваната от тях компетентност. Управленската структура за съответното ЮЛ се осъществява твърде често рамково, от нормативните актове, а конкретните компетенции на органите се определят от учредителите, съответно собственика на капитала. По отношение притежаваната от ЮЛ правоспособност съществуват някои специфични моменти. При тях за разлика от ФЛ не съществуват различия свързани с правоспособността и дееспособността обусловени от възрастови, психически и физиологически условия. ЮЛ се създават за да се включат веднага в правния оборот, следователно правоспособността и дееспособността при тях се сливат и възникват едновременно със задаването на самото ЮЛ. Другото съществено различие м/у ФЛ и ЮЛ се изразява в това че докато при първите правоспособността е само обща то при ЮЛ освен обща съществува и специална правоспособност съобразена с предмета на дейност на ЮЛ. В последно време тенденцията е към разширяване приложното поле на общата за сметка на специалната правоспособност на ЮЛ. Съществуват различия и относно начина на управление и представителство на двата правни субекта. При ФЛ то естествено се поема от самите тях, докато при ЮЛ способите за това са различни, в зависимост от възприетата управленската структура.

Тема 24.

Под правна сделка разбираме правомерни правни действия, централен елемент на които е волеизявлението на едно или няколко лица, насочено към пораждање на определени правни действия. Сделката е ЮФакт, който има за съществена съставна част волеизявление на едно или повече лица и поражда гражданско правно действие, определено поначало от съдържанието на волеизявлението. Основното разграничаване на правните сделки е разделянето на едностранни и двустранни. Като едностранните можем да окачествим всички сделки, на които основният елемент от фактическия състав е само едно волеизявление, насочено към пораждање, изменение или прекратяване на права и задължения. От тази гледна точка завещанието е несъмнено едностранна правна сделка. Те можем да ти разделим на 2 големи групи: едностранни правни сделки които не се нуждаят от приемане и ЕПС които изискват приемане. Към първата група ще отнесем завещанието приемането на наследство, отказа от наследство и др. Към 2 група- упълномощаването, оттеглянето на

пълномощно, разваляне на договор поради неизпълнение и др. Втората голяма група са двустранни правни сделки. Те са известни под името договори. Фактическия състав на договора включва като свой съществен елемент 2 насрещни съвпадащи волеизявления, които в своето единство са насочени към пораждање на желаните от страните правни последици. Договорът е съглашение м/у 2 или повече лица, за да се създаде, уреди или онищожи една правна връзка м/у тях. От своя страна договорите също се делят на едностранни и двустранни. Ако едната страна има само права а другата - задължения договорът е едностранен. Ако от договора произтичат права и . задължения и за двете страни, той е двустранен. Дарението е едностранен договор. Продажбата, наемът, застраховането са двустранни договори. От друга страна договорите се делят на възмездни и безвъзмездни. В този случай се поставя въпроса дали с/у това което дава или извършва една страна, тя ще получи нещо или някаква облага от друга страна. Правните сделки се делят още на консенсуални и реални. Консенсуални са сделките, чиито правни последици настъпват по силата на постигнатото съгласие (продажба, наем). Реални са сделките, при които освен съгласието трябва да се извърши и реално действие по предаване на определена вещь (заем, залог). Сключването на правни сделки е волев акт, чрез който психичната воля се обективира чрез волеизявление и се насочва към желаните правни последици. Волеизявлението може да се прояви по всички възможни начини, чрез които едно лице може да постави друго лице в известност за волята си. Това може да се направи изрично чрез думи, писма, факс. Но може да стане и ч/з т.н. конклюдентни действия - действия, които ясно и недвусмислено показват желание за сключване на сделка при предложените условия. При конклюдентните действия волеизявлението се проявява ч/з някакво действие, което изразява волята на страната. Мълчанието е либса на каквото и да било волеизявление. Ето защо то не може да се тълкува като съгласие.

Тема 39.

Продажбата е договор, по силата на който продавачът се засължават да прехвърли на купувача собствеността на една вещь или друго право срещу цена, която купувачът се задължава да му плати. Договорът за продажба е двустранен, защото всяка от страните има права и задълж. Като консенсуален договора за продажба се счита за сключен от момента на постигане на съгласие между продавач и купувач. Д-рът е възмезден тъй като в имуществото на всяка от страните постъпват матер.блага. страни по д-ра могат да бъдат всички ФЛ и ЮЛ. купувачи не могат да бъдат лицата които управляват или пазят чужди имущества - относно същите имущества, както и съдиите, прокорорите, нотариусите, адвокатите - относно спорните права които са подсъдни на съда. Продавачът има задълж. да прехвърли на купувача собствеността на продадена вещь. Второто задълж. на продавача е да предаде вещта. Предаването трябва да стане в срока, в който страните са се договорили. Ако срок не е договорен, купувача може да иска предаването на вещьта веднага при условие, че е готов да изпълни своето задължение да плати цената. Мястото на предаването се определя от страните, ако те

неса го направили, закона предвижда индивидуално определената вещь да се предаде на мястото, където е била при сключване на д-ра, а за родово определените - в место жителството на продавача. Купуваецът също има задължения, първото от които е да заплати цената на купената вещь. Негово задължение е и да получи вещь. С договора за наем наемодателят се задълже да представи на наемателя една вещь за временно ползване, а наемателя да му плати определена цена. Задълженията на наемодателя са сновно 3. Той трябва да предаде наетата вещь да я поддържа през наемния период и да обезпечи спокойното и ползване. От своя страна, наемателя има също 3 задължения - Да плаща наемната цена; да пази наемната вещь; да си служи с нея като добър стопанин; да върне вещь след прекратяване на наемния договор. Прекратяване на наемните отношения може да стане по взаимно съгласие, с изтичане на наемния срок, с предизвестие от едната страна на другата, при погиване на вещь, както и с едностранно волеизявление от изправната до неизправната страна.

Тема 40.

С договора за поръчка довереникът се задължава да извърши за сметка на доверителя възложените му от последните действия. Основното задължение на довереника е да изпълни възложените му правни действия. Договорените действия трябва да се извършат с грижата на добър стопанин, да се опази имуществото, получено във връзка с поръчката. При изпълнението довереникът трябва да се съобрази с допълнителните нареждания на доверителя. Довереникът трябва да извърши лично поръчаните правни действия. Отклонение от това изискване е възможно, ако има изрично овластяване за това доверителя. Довереникът, който не е имал право да се замести, отговаря за действията на заместника като за свои. Ако не е предвидено заплащане на възнаграждение и за изпълнението на поръчката не са направени разходи и не са причинени вреди на довереника, договорът е едностранен и за доверителя не възникват задължения. Възнаграждението се дължи, само ако е договорено. С това договорът се превръща във възмезден и двустранен. С договорът за изработка изпълнителят се задължава на свой риск да изработи нещо съгласно поръчката на другата страна, а последната - да заплати възнаграждение. Страни по договора са поръчващият и изпълнителят. Изпълнителят е длъжен да изработи договореното без отклонение от поръчката, така че да е годно за предвиденото в договора предназначение. Изработването поначало става с материали, средства, инструменти и организация на изпълнителя. Той не е длъжен да изработи длъжимото с личен труд, освен ако договорът не е с оглед на неговата личност. Той може да възложи на други лица изпълнението частично или изцяло. Изпълнението трябва да е точно, да съответства на поръчката. Понеже компетентен е изпълнителят той е длъжен да прегледа проекта и ако е неосъществим или има неточности и непълнен, трябва да предупреди поръчващия. В противен случай изпълнителят няма право на възнаграждение и дължи на другата страна обещание за причинените и вреди. Ако въпреки предупреждението поръчващия настоява за изпълнение, изпълнителят може

да се окаже от д-ра. Изработването трябва да стане с договорен срок. Поръчващият може да проверява изпълнението на д-ра в всяко време и ако стане ясно, че изпълнителят няма да може да извърши работата в срок или по надлежния начин поръчващият може да развали договора и да претендира за обещание по общите правила. След като е изработил договореното, изпълнителят е длъжен да го предаде на поръчващия. Едва с предаването изпълнителят се освобождава от задълженията си, а собствеността и рискът за изработването преминават в/у поръчващият. Задълженията на поръчващият са 3. Той трябва да окаже необходимото съдействие на изпълнителя. Да приеме изработената съобразно договора работа. Да заплати възнаграждение за приетата работа.

Тема 42.

Трудовото правоотношение възниква тогава, когато работникът и служителят предоставят на работодателят раб.сила чрез полагане на жив труд. То е конкретно индивидуално отношение, нормирано от законодателството. Съдържанието му представлява съвкупност от права и задълж.на работодателя и на раб.или служителят. Трудовото правоотношение е двустранно отношение м/у работника и работодателя. За двете страни възникват насрещни права и задължения. То е лично правоотношение. Единствен носител на раб.сила, която представя на работодателят е работникът. Трудовото правоотн.,от гледна точка на обема на правата и задълженията на неговите страни, е сложно правоотн. Всяка една от страните има повече от едно право и едно задължение. Трудовото отношение евъзмезно правоотн. За полужения от раб.труд работодателят му дължи възнаграждение. Съществуват 2 вида правоотн. - въз основа на избор и въз основа на конкурс. Избор се провежда когато длъжността е свободна или предстои да бъде свободна, а също и при продължително отсъствие на служителя, заемаж изборната длъжност. За избран се смята кандидатът, получил най-много, но не по-малко от половината гласове на участвалите в гласуването. Трудовото правоотношение възниква от момента на обявяване на кандидата за избран. Изпълнението на задълженията по трудовото правоотношение започва с постъпването на избраното лице на работа. Постъпването на работа трябва да бъде удостоверено писмено. Конкурс може да се провежда за всяка длъжност, освен за длъжност, за която е предвидено да се заеме въз основа на избор. Конкурсът може да се обявява само в случаите, когато длъжността е свободна или престои да бъде освободена, а също и при продължително отсъствие на лицето, което цзаема длъжността, за времето до завръщане на работа. Конкурса се обявява с писмена заповед от работодателят чрез цент. Или местния печат. Конкурсът се провежда от кумисия назначена от работодателят.в съставът се включват съответни специалисти. Конкурсната кумисия е длъжна да проведе конкурса по обявения начин. Нейната задача е да оценява кандидатите от към профис.подготовка, но и др.качества, необходими за заемането на длъжността. След преключване на конкурса кумисията класира на 1, 2, 3 и т.н.място само успешно издържалите конкурса. Трудовата правоотнош. Се очредява с лицето,

класиранво на 1 място. То възниква от деня, в който е получено съобщението за резултат от конкурса.

Тема 43.

Трудовият д-р е двустранно съглашение м/у раб.или служ.и работодателя. За всяка една от страните възникват насрешни права и задължения. чрез трудовият д-р раб.предоставя трудовата си сила на работодателя. За сключване на трудов д-р е необходимо съвпадения на насрешните волеизявления т.е. на раб.и работодателя, тъй като страните са равнопоставени. Отсъствието на съвпадение на насрешните волеизявления прави невъзможно сключването на трудовия д-р. В зависимост от времетраенето тр.д-ри се сключват: за неопределено време или за определен срок. Срочните тр.д-ри могат да бъдат сключени: за определен срок който не може да бъде по-дълъг от 3г; до завършване на определена работа; за заместване на друг раб.или служ.; за работа на длъжност която се заема с конкурс- за времето докато бъде заета въз основа на конкурса. Когато в трудовият д-р не е посочено изрично неговото времетраене, той се смята за сключен за неопределено време. Предназначението на трудовият д-р със срок на изпитване е да се провери годността на раб.или служ.с оглед изискванията на работата, която ще извършва както и да се установи дали работата е подходяща за раб.или служ. По своята правна същност този д-р е представителен д-р тъй като окончателното сключване на тр.д-р, било за неопределено време или за определен срок, зависи от показаните качества през времето на изпитване или за удовлетвореността на раб.от работата. Тр д-р сключен за определен срок може да се превърне в тр.д-р за неопределено време: когато определения срок е изтекъл; раб.или служ.е продължил да работи след изтичане на д-ра 5 или повече работни дни; след изтичане на определения срок не е направено от работодателя писмено възражение за продължаването на раб.или служ.да работи; длъжността е свободна. Посочените изисквания трябва да бъдат на лице съвкупно за да се превърне срочнията тр.д-р за неопределено време.

Тема 44

работно е времето през което раб.или служ.е длъжен да предостави раб.сила на работодателя. Според условията на труда в който се работи, раб.време бива с нормална и с намалена продължителност. Нормално раб.време се установява за работа в нормални условия на труд във всички отрасли и дейности на народното стопанство. Максималната му продължителност при 5 дневна работна седмица е 40 часа, апри 6 дневна- 46 часа. Нормалната продължителност на работния ден при 5 и 6 дневна

седмица е 8 часа, а в предпразнични дни- 6 часа. Намалването на раб.време като самостоятелен вид няма всеобща обхватност, а се установява за раб.или служ които работят във вредни за здравето условия или в специфични ус-я, както и на раб.или служ.не навършили 18г. Работното време бива пълно и непълно. При непълното раб.вр.раб. получава трудово възнаграждение съответно в умален размер или според изработеното,както и ползва платен годишен отпуск пропорционално на уговореното непълно раб.вр. Според това в кое време на денонощието полага труда си раб.или служ.раб.вр бива дневно и нощно. Дневно е раб.вр. от 6 до 22 часа, а останалото е нощно. Законодателят различава редовно и извънредно раб.вр. Редовно- трудът на раб.или служ.се полага в рамките на отчетния период- подневно (за деня) или сумирано (за седмица, месец или друг период но не по-дълъг от 6 месеца). Извънреден е трудът който се полага в повече от установеното за него раб.вр по разпореждане или със знанието и без противопоставянето на работодателя.

Тема 45.

Отпускът е временно освобождаване на раб.или служ.от задължението да предостави на работодателя работната си сила, без с това да се прекратява трудовото му правоотношение. Отпускът е предназначен да осигури на раб.: възстановяване на раб.си сила; възстановяване на нарушената трудоспособност, предизвикана от самия трудов процес или дължаща се на причини които са извън трудовия процес; за възпроизводство на населението; за изпълнение на граждански и общински задължения; за удовлетворяване на лични или семейни нужди. В зависимост от челевото им предназначение отпуските биват: платен год.отпуск; отпуск поради временна нетрудоспособност; поради бременност; поради раждане; за обучение и др. Правото на платен год.отпуск възниква при наличието на 8 месеца трудов стаж, независимо дали той е непрекъснат или придобит при разл.работодатели. след като веднъж е придобито това право за следващите год.не се изисква. Това значи че раб.или служ.още от следващата календарна год.работодателя може да разреши използването на платен год.отпуск. този отпуск бива основен, удължен или допълнителен. Размерът на основния пл.год.отп. зависи от продължителността на трудовия стаж - 14 раб.дни при тр.стаж 10год; 16 раб.дни при тр.стаж 10-15год; 18дни при тр.стаж над 18год. Правото на удължен платен год.отп.имат някои категории раб.или служ., чиито минимален размер е не по-малко от 26дни (в зависимост от особенния х-р на работата, непълнолетни). Право на допълнителен пл.год.отп.- работа във вредни условия или при специф.условия; работа за ненормално раб.вр. по искане на раб.или служ.работодателя може да му разреши неплатен год.отпуск при условие че това позволява възможностите на предприятието. Работод.може да разреши такъв вид отпуск независимо дали раб.или служ е ползвал платен год.отп., и независимо от продължителността на трудовия стаж.

Тема 45.

Отпускът е временно освобождаване на раб.или служ.от задължението да предостави на работодателя работната си сила, без с това да се прекратява трудовото му правоотношение. Отпускът е предназначен да осигури на раб.: възстановяване на раб.си сила; възстановяване на нарушената трудоспособност, предизвикана от самия трудов процес или дължаща се на причини които са извън трудовия процес; за възпроизводство на населението; за изпълнение на граждански и общински задължения; за удовлетворяване на лични или семейни нужди. В зависимост от челевото им предназначение отпуските биват: платен год.отпуск; отпуск поради временна нетрудоспособност; поради бременност; поради раждане; за обучение и др. Правото на платен год.отпуск възниква при наличието на 8 месеца трудов стаж, независимо дали той е непрекъснат или придобит при разл.работодатели. след като веднъж е придобито това право за следващите год.не се изисква. Това значи че раб.или служ.още от следващата календарна год.работодателя може да разреши използването на платен год.отпуск. този отпуск бива основен, удължен или допълнителен. Размерът на основния пл.год.отп. зависи от продължителността на трудовия стаж - 14 раб.дни при тр.стаж 10год; 16 раб.дни притр.стаж 10-15год; 18дни при тр.стаж над 18год. Правото на удължен платен год.отп.имат някои категории раб.или служ., чиито минимален размер е не по-малко от 26дни (в зависимост от особенния х-р на работата, непълнолетни). Право на допълнителен пл.год.отп.- работа във вредни условия или при специф.условия; работа за ненормално раб.вр. по искане на раб.или служ.работодателя може да му разведи неплатен год.отпуск при условие че това позволява възможностите на предприятието. Работод.може да разреши такъв вид отпуск независимо дали раб.или служ е ползвал платен год.отп., и независимо от продължителността на трудовия стаж.

Тема 46.

Обикновено с понятието дисциплина се свързва установяването на определен ред, на определени правила за поведение. С постъпване на работа при учреденото трудово правоотношение раб.или служ.започва да изпълнява задълженията си и да упражнява правата си при съответен ред който да осигурява нормална трудова дейност. Обемът на задълженията на раб.-те се установява от х-ра на трудовата им дейност. Затова раб.или служ.е длъжен да изпълни всяка задача възложена му от работодателя в рамките на трудовата му функция. Раб.или служ.не е длъжен да изпълнява нареждания на работодателя, които не са включени в трудовата му функция. Нарушение на трудовата дисциплина е виновното неизпълнение на трудовите задължения на раб.или служ. Нарушенията на труд.дисциплина могат да бъдат най-различни, в зависимост от това кое от задълженията си раб.не е изпълнил. Най-често срежани нарушения са закъснение, напускане преждевременно на раб.място,

явяване на раб.в състояние което не му позволява да изпълнява възложените задачи. За нарушение на трудовата дисциплина могат да се налагат следните дисциплинарни наказания: забележка, предупреждение за уволнение, уволнение. Работодателят може да наложи дисц.наказание не по-късно от 2 месеца от откриване на нарушението и не по-късно от извършването му. Дисциплинарното наказание се налага с мотивирана писмена заповед в която се посочва нарушителят, нарушението и кога е извършено, наказанието и законния текст (член, алинея, точка) въз основа на който се налага.

Тема 48.

Осигурителните правоотн.са обществени отношения за възмездяване на настъпилите неблагоприятни последици за нетрудоспособните раб.и други лица. Субектите на осигур.правоотн. са осигурителя, осигур.орган, осигуреният. Осигурител е ЮЛ или ФЛ което прави осигур.вноски за своя сметка, а в определени от нормат.актове случаи и за чужда сметка, в осигур.орган за осигур.на лице. Осигурителните органи са органи на общественото осигуряване в лицето на Национ.осигур.институт и неговите териториални поделения. Осигурените са категориите лица, които подлежат на задължително осигуряване или могат доброволно да се осигуряват за даден вид осигуровка. Обект на осигур.правоотн.са обезпеченията (пенсиите, парични обещетения, помощи). Осигуреният има право да получава определени видове обезпечения при настъпване на осигур.случай. осигурителните правоотн.възникват м/у осигурителя и осигурителният орган и м/у осигур.орган и осигурения във връзка с настъпване на осигу.случай. осигурителните правоотн.са продължаващи се правоотн., тъй като осигуряването на раб.или служ от работодателя възниква от деня в който те са постъпили на работа и продължава през времето до прекратяване на трудовото правоотн., а в редица случаи и след това. Според обхвата на осигурителните случаи, осигур правоотношения биват: за всички осигурени соц.рискове; за всички осигурени соц.рискове с изключение на трудова злополука и професионално заболяване; за осигурен соц.риск трудова злополука; за осигурените соц.рискове старост, инвалидност, поради общо заболяване и смърт. Докато осигурителният риск представлява бъдещо случайно събитие, осигур.случай е настъпило вече събитие, което поражда право на осигуреното лице да иска и задължението на осиг.орган да заплати обещетението, да отпусне пенсията или помоща.